

De taak van de Nederlandsche Pers

Dr. T. Goedewaagen spreekt tot de Journalisten

Journalist een openbaar functionaris

Nieuwsblad van het Noorden
5 mei 1941

Zaterdagmiddag is te Utrecht een vergadering gehouden van het Verbond van Nederlandsche Journalisten, ter gelegenheid van het afkondigen van het Journalistenbesluit door het Departement van Volksvoorlichting en Kunsten.

Als eerste spreker nam de secretaris-generaal van het Departement van Volksvoorlichting en Kunsten, dr. T. Goedewaagen, het woord.

Er is aldus spr. een zeer nauwe verwantschap tusschen volksvoorlichting, opvoeding en onderwijs. Des te merkwaardiger is het feit, dat niemand zich meer verzet tegen een vergaande staatszorg op het gebied van opvoeding en onderwijs, doch dat men anderszijds met de gedachte van een door den staat geleide en gecontroleerde volksvoorlichting nog moeite heeft.

De volksvoorlichting ontwikkelde zich in den liberalen staat in haar drie voornaamste organen, de radio, de film en de pers, ten onzent in zeer groote vrijheid, omdat de liberale staat van meening was, dat hier, waar het niet ging om kinderen, maar om volwassenen, de Staatscontrole en de Staatsleiding tot een minimum moesten worden beperkt.

Het resultaat der volksvoorlichting was aldus spr. niet schitterend te noemen. Als goed Nederlander schaamt men zich erover en zint men op middelen, deze smet op ons

Dr. T. Goedewaagen.
(Fotodienst N.S.B.)

volksleven zoo spoedig mogelijk uit te wischen. Zulk een middel is thans gegeven in de Staatszorg voor de Volksvoorlichting.

Het departement heeft zijn belangstelling het eerst op de radio gericht. Hier moest veel worden opgeruimd en omgebouwd: het was noodig, de sectarische omroepen om te vormen tot een echten Nederlandschen omroep.

Ten aanzien van de film kon meer vrijheid worden gegeven. Ook hier moest worden ingegrepen, voorzoover het er om ging, de oorzaak van een verkeerde mentaliteit en een verkeerd beleid op filmpolitiek gebied — ik bedoel het 'Jodendom' — te verwijderen en ruimte te maken voor een frisschen en fatsoenlijken geest ook hier.

Maar hier kon het initiatief van particuliere bedrijfsgroepen gelukkig behouden blijven. Hier hadden wij een voorlichtingsindustrie voor ons, waarmee redelijk en reëel te praten en te handelen viel.

Onze derde bemoeiing geldt de pers, zoo ging spr. verder. De pers, die van alle voorlichtingsorganen het dichtst bij de litteratuur staat en van de drie het meest vrijzinnig organisme heeft, vergat al even zeer haar verplichtingen en bleek in zooverre niet „op de hoogte” en niet „actueel” te zijn, als zij ons volk meende te moeten voorlichten in een richting, die moest uitloopen op de gebeurtenissen van Mei 1940.

Ons volk werd het slachtoffer, zooals later in Mei 1940 wel duidelijk werd. Toen kwamen de noodlottige dagen van 1940 en kort daarna hebben wij toen den Raad van Voorlichting der Nederlandsche pers opgericht.

Wij vergaderden onderling en met hen, van wie wij wisten, dat hun blik open stond voor den nieuwen tijd.

Zoo ontstond dan in de tweede helft van 1940 het Verbond van Nederlandsche Journalisten als een gesloten corporatie van allen, die schrijvend bij de pers betrokken zijn.

Het sluitstuk op de bemoeiingen van den Raad van Voorlichting, die — het moge hier geconstateerd worden! er allengs in geslaagd is, de Nederlandsche pers min of meer te magnetiseeren, is het journalistenbesluit dat den journalist op een gansch ander niveau brengt, dan waarop hij vroeger verkeerde.

Staatszorg voor de persvoorlichting betekent, evenals dit bij radio en film het geval is geweest: te verwijderen van die elementen, die den gezonden ontwikkelingsgang tegen houden, bewust of onbewust;

2de Het losmaken en activeeren van die krachten, die bevorderlijk zijn voor de verheffing der Nederlandsche pers en tevens de concentratie en gelijkrichting dier krachten op één doel. De journalist wordt een openbaar functionaris.

Vroeger was de pers gebonden aan geldmacht en partijmacht en adverteerder. Deze bepaalden den inhoud en de redactie had zich hiernaar te schikken. Vroeger was de pers vrij om de bevolkingsgroepen tegen elkaar en het geheele volk tegen het Derde Rijk op te hitsen.

Het journalistenbesluit schept een andere gebondenheid en een andere vrijheid voor den journalist. Het bindt den journalist voor alles aan het welzijn van het volk, zooals dit door den staat wettelijk en reglementair wordt geïnterpreteerd. Het geeft den journalist de volle vrijheid om, elk op de wijze van zijn persoon, zijn confessie, zijn gewest en zijn plaatselijk milieu de nieuwe orde te dienen.

De overheid wil door middel van het journalistenbesluit den journalist onder haar toezicht hebben, hem leiding geven, hem voor misstappen behoeden. Maar op dien basis van verantwoorde eenstemmigheid en gelijkgerichtheid eischt zij van hem, dat hij in rijke variatie zijn vrijheid aan den dag legt ten bate van de leidende volksche idee onzer dagen.

Ik keer, aldus spr. tot mijn uitgangspunt terug: zooals de liberale staat de opvoeding onder zijn hoede heeft genomen en in groote lijnen met niet gering gevolg, zoo gaat de nieuwe staatsidee nog een stap verder en

betreft ook de volksvoorlichting binnen den kring van zijn belangstelling. Het departement, waarvan mij de leiding is opgedragen, is zich op dit punt van een klare lijn bewust.

Zooals de pers het publiek opvoedt, zoo voedt de overheid de pers op tot bewustzijn van hooge volksche en geestelijke waarden. Een vrijwel onontgonnen terrein ligt in Nederland hier nog voor ons. Wegen moeten worden gebaand, methoden uitgedacht, ervaringen gemaakt, experimenten opgezet. Alleen de hoofdidee staat vast: opvoedende voorlichting, die ons in zijn openbare meening verfrommeld volk weer recht en glad strijkt.

In den geest van deze idee leze men ook het journalistenbesluit.

Richtlijnen voor den journalist

Hierna sprak de directeur van het perswezen, de heer N. Oosterbaan. Deze gaf eenige algemeene richtlijnen, om den journalist te helpen zijn taak te vervullen:

1. De bouw van het nieuwe Europa berust op de vrije samenwerking van gelijkgerechtigde volksgemeenschappen, staande onder de opperleiding van Adolf Hitler, Führer aller Germanen.

2. Tot het bereiken van het groote doel: de bundeling van alle Germaansche krachten, wordt in de Nederlandsche pers doorlopend actieve aandacht geschonken aan de culturele, economische en militaire mogelijkheden, welke de aaneensluiting der Germaansche volken biedt.

3. Aan de geestelijke, zedelijke en materiële versterking van ons eigen volksleven wordt voortdurend gearbeid, aangezien alleen een sterk volk een sterke leiding kan aanvaarden.

4. Tegenover de bekrompen gescheidenheid der maatschappelijke klassen, de onnoodige toespitsing der godsdienstige verschillen en de pogingen tot instandhouding der partij-schappen, stelle de pers steeds weer opnieuw de volkseenheidsgedachte, daarbij rekening houdende met de rijke verscheidenheid van stam en streek.

5. Tot het Nederlandsche volk worden geacht te behoren allen, die van Nederlandschen bloede zijn, doch ook zij alleen!

6. Aan de middelen tot het voorkomen of lenigen van den stoffelijken nood zal in de pers veel aandacht moeten worden besteed. Gedacht wordt hierbij, aan landwinning en ontginningswerkzaamheden, aan de propaganda voor den productieslag, aan de actie voor Winterhulp e.d.

7. Een beter begrip zij door de pers aangekweekt voor de positie van den bodembewerker, wiens arbeid de natie voedt. Ons raszuiver boerendom is de belangrijkste drager der volksgemeenschap.

8. De door eenzijdige verstandaanbidding ontstane minachting voor den handarbeid dient in de pers met kracht te worden bestreden. Eerbied voor den arbeid en afkeer van een parasitair bestaan een ieder ingeprent.

9. De pers versterke door doeltreffende artikelen en verhalen bij de jeugd den zin voor orde, tucht en kameraadschap.

10. Wil de pers haar verantwoordelijke taak als medeopvoedster des volks met vrucht kunnen uitoefenen, zoo zal zij, naast het verselste zelfrespect, den eerbied van iederen Nederlander moeten verwerven. Voorwaarde daartoe is, dat zij in hechte solidariteit en onwankelbare waarheidsliefde haar arbeid verricht, deloyale methoden uit haar midden bant en met vaste hand de openbare meening in de juiste richting helpt stuwten.

Rede van den Verbondsvoorzitter

Vervolgens nam de voorzitter van het verbond, de heer P. J. van Megchelen het woord,

P. J. van Megchelen
(Foto Polygoon)

die een overzicht gaf van den inhoud van het journalistenbesluit. Hij wees er o.a. op, dat door dit besluit een einde wordt gemaakt aan de beunhazerij in de journalistiek. Niet ieder, die eens een opstelletje in een tijdschrift geplaatst heeft gekregen, kan zich in de toekomst meer journalist noemen. Hij, die niet is toegelaten als lid van het verbond en zich toch journalist noemt, komt in aanraking met den strafrechter.

Spr. beloofde als voorzitter van het Verbond krachtig te zullen waken dat de journalisten hun taak ernstig opnemen. Hij zal niemand lichtvaardig uitsluiten, doch hij zal evenmin aanzelen journalisten, die door hun geschrift getoond hebben vijanden van het volk te zijn, uit de beroepenlijst te weren.

Ook zullen geen volkvreemde elementen toegelaten worden.

De journalist is dienaar van het volk en hij moet wel bedenken, dat een negatieve houding bijna even verderfelijker is als opzettelijke misleiding. De journalist, die in dezen tijd bepaalde onderwerpen, welke van belang zijn voor de volksgemeenschap, stelselmatig uit zijn blad weert, is een vijand van het volk en voldoet niet aan de eischen, welke hem worden gesteld.

Na de plichten van den journalist, behandelde spr. zijn rechten en de bescherming, welke hij volgens het nieuwe besluit geniet. De journalist werkt in de toekomst op schriftelijke arbeidsovereenkomst en een werkgever kan een journalist niet zonder meer ontslaan.

Wij journalisten, zoo besloot spr. zijn ook thans geen kuddedieren, in tegendeel: wij

blijven onszelf en wij zijn er trotsch op, leden te zijn van de Nederlandsche volksgemeenschap, deel van de groote Germaansche volkerengemeenschap. Wij zijn er trotsch op in deze gemeenschap de hooge taak te hebben van volksvoorlichters op nieuwe wegen. Wij stellen er een eer in, leiders te zijn van de openbare meening als dienaars van ons volk.

Een dr. Goedewaagen-prijs

De heer J. Learbuch, algemeen secretaris van het Verbond van Nederlandsche Journalisten, deed daarop een mededeeling.

Een vriend van ons, journalisten, een man die nauw verbonden is aan onze pers — aldus de heer Learbuch — heeft mij eenigen tijd geleden medegedeeld, dat hij een belangrijk bedrag ter beschikking stelt, hetwelk moet worden besteed op een wijze, waardoor de journalist zichzelf erkend ziet als een der dragers en beschermers van het groote culturele volksbezit.

De schenker droeg mij op een vorm te zoeken, waarin het door hem beschikbaar gestelde bedrag den journalisten en de journalistiek in het algemeen overeenkomstig de door hem gestelde voorwaarde ten goede zou komen.

De gever heeft zich vereenigd met ons voorstel een stichting in het leven te roepen, welke jaarlijks omstreeks Kerstmis drie prijzen van 500 gulden uitkeert aan de drie leden van het Verbond, die in den zin van het journalistenbesluit over het afgelopen jaar de beste journalistieke bijdragen hebben geleverd in het belang der volksgemeenschap. De beoordeeling geschiedt gezamenlijk door het Departement van Volksvoorlichting en Kunsten, het persgilde en het Verbond van Nederlandsche Journalisten. Voor de eerste maal zullen deze prijzen reeds omstreeks Kerstmis van dit jaar worden toegekend.

Het zal u niet verwonderen, dat de schenker van dezen prijs hieraan den naam van dr. Goedewaagenprijs wenscht te verbinden.

De vergadering werd o.m. bijgewoond door ir. Van der Vegte, raadadviseur en jhr. de Ranitz, juridisch adviseur van het Departement van Volksvoorlichting en Kunsten, Pressedezernent Janke, de heer Von Fetter, Wouter Hulsteyn, persadviseur van den secretaris-generaal van volksvoorlichting en kunsten, W. Goedhuys, vice-voorzitter van 't Verbond van Nederlandsche Journalisten en de leden van den raad van voorlichting Kars en Arts.